

Πνευματικὴ Οἰκοδομὴ

■ «Ἐστω ἡ χρῆσις τῆς χρεΐας σύμμετρος»

Ὁ πλοῦτος τῆς ὀλιγάρκειας*

Ἐκούσια πενία, ἀκτημοσύνη, ἐγκράτεια

Γνωστὸ παραμῦθι μιλάει γιὰ ἕναν δυστυχισμένο βασιλιά με ἀμύθητα πλούτη, πού φθόνησε τὴν προσωπικὴ καὶ οἰκογενειακὴ χαρὰ τοῦ φτωχοῦ εὐτυχισμένου γείτονά του τσαγκάρη καὶ θέλησε νὰ τὸν δοκιμάσει στέλνοντάς του ἕνα πουγκὶ φλουριά. **Μετὰ** τῆ «γενναία ἐπιχορήγηση» ἡ ζωὴ τοῦ γείτονα γέμισε ἔγνοιες καὶ ἄδειασε ἀπὸ εὐτυχία. **Γι'** αὐτὸ ὁ τσαγκάρης μας ἐπέστρεψε τὸ πουγκὶ στὸν δωρητῆ, ὁμολογώντας: **«Βασιλιά μου, τὰ λεφτὰ μπῆκαν ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ ἡ ὀλιγάρκεια πῆρε τὴν εὐτυχία καὶ ἔφυγαν ἀπὸ τὸ παρὰθυρο»!**

Πράγματι ἡ ὀλιγάρκεια εἶναι ὑψιστὴ ἀρετῆ. **Σπουδαῖοι** φιλόσοφοι καὶ διανοητὲς ἔζησαν καὶ δημιούργησαν ὑπέροχα ἔργα, υἱοθετώντας τὴν ἐκούσια πενία, τὴν ἀκτημοσύνη, τὴν ἐγκράτεια.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος τὴν ὀρίζεϊώς ἐξῆς: **«Αὐτάρκεια δὲ τῆς χρεΐας τούτων ὀρίζεται, ὧν ἄνευ ζῆν οὐκ ἔνι».** **Ὅτι** ὑπερβαίνει τὸ ὄριο τῆς ἀνάγκης εἶναι περιττὸ καὶ ἄχρηστο. **Τὸ** ὄριο αὐτὸ τῶν ἀναγκῶν εἶναι κοινὸ γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους· περιλαμβάνει τὰ ἀπολύτως ἀπαραίτητα γιὰ τὴ διατήρηση τοῦ ἀνθρώπου στὴν ζωὴ κατὰ τὸν ἀπόστολο Παῦλο: **«Ἐχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα»** (Α΄ Τιμ. ζ' 8). **Ἐξάλλου** ὁ ἀνθρώπος πλάσθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ ὀλιγοδεΐς.

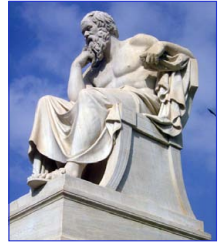
* * *

Τὴν ἀρετὴ τῆς λιτότητας, τὴν δωρικότητα ὡς τρόπο ζωῆς, τὴν συναντοῦμε σὲ πολλές πτυχές τῆς ἱστορίας μας, ἀπ' ὅπου παραθέτουμε σχετικὰ παραδείγματα.

• **Ό**λοι γνωρίζουμε τὸν σκληρὸ τρόπο ζωῆς τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν καὶ τὴν λιτὴ ζωὴ τους. **Ό**ταν κάποτε ὁ μεγάλος βασιλιάς τῶν Λακεδαιμονίων Ἀγησίλαος κατέλαβε τὴν Θάσο, οἱ κάτοικοι τοῦ νησιοῦ ἔτρεξαν νὰ τοῦ προσφέρουν πλούσια δῶρα: κριθαρένια ψωμιά, χῆνες, μελόπιτες, καρύδια καὶ κάστανα εἰδικῶς παρασκευασμένα. **Έ**κείνος κράτησε μόνο τὰ κριθαρένια ψωμιά καὶ διέταξε νὰ πάρουν τὰ ἄλλα πίσω. **Σ**τὴν ἐπιμονὴ τῶν Θασιτῶν νὰ τὰ κρατήσει, διέταξε νὰ τὰ δώσουν στοὺς δούλους ποὺ ἀκολουθοῦσαν τὸν στρατό. **Έ**ξήγησε τὸν λόγο: **«Δὲν ἀρμόζει σὲ γενναίους καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρες νὰ τρῶνε τέτοιες λιχουδιές· αὐτὰ ποὺ δελεάζουν τοὺς δούλους εἶναι ξένα γιὰ τοὺς ἐλεύθερους».**

• **Ό** φιλόσοφος Σωκράτης στὸν σοφιστὴ Ἀντιφῶντα, ποὺ τὸν κατηγοροῦσε ὅτι τρῶει καὶ πίνει τὰ χειρότερα φαγητὰ καὶ ποτὰ, καὶ ὅτι χειμῶνα καλοκαίρι φοράει τὰ ἴδια ροῦχα καὶ περιφέρεται χωρὶς ὑποδήματα καὶ χιτῶνα, ἀπαντᾷ: **Ἡ εὐτυχία δὲν βρίσκεται στὴν τρυφή καὶ στὴν πολυτέλεια· εὐτυχὴς εἶναι αὐτὸς ποὺ ἔχει λίγες ἀνάγκες, γιὰτὶ ἔτσι πλησιάζει πρὸς τὸν Θεό, ποὺ δὲν ἔχει καθόλου ἀνάγκες.**

Ἄλλὰ κι ἀπὸ τὴν σύγχρονή μας πραγματικότητα ἀποδεικνύεται ὅτι μὲ τὰ ἀπολύτως ἀπαραίτητα περῶ κανεὶς ἐξίσου καλά, ὅπως καὶ μὲ τὰ πολλά.

• **Ἀ**πόδειξε τὰ σπίτια τριῶν σπουδαίων ποιητῶν, τοῦ Τάσου Λειβαδίτη, τοῦ Νίκου Καρούζου καὶ τοῦ Μίλτου Σαχτούρη. **Έ**ζησαν: σ' ἓνα μικροαστικὸ διαμέρισμα τῆς γωνίας Ἀχαρνῶν καὶ Ἡπείρου ὁ Λειβαδίτης, σ' ἓνα ἡμιπόγειο ἐνάμισι δωματίου τῆς ὁδοῦ Σούτσου ὁ Καρούζος καὶ σ' ἓνα дуάρι τῆς ὁδοῦ Μηθύμνης, ποὺ ἔβλεπε μάλιστα στὸν «ἀκάλυπτο», ὁ Σαχτούρης. **Δ**ὲν ὑπῆρξαν γι' αὐτὸ ἄνθρωποι δυστυχισμένοι· οὔτε διέκρινε κανεὶς τὴν ἐλάχιστη ἐπιθυμία νὰ μετακομίσουν. **Ό** Καρούζος, μάλιστα, ὅταν θέλησε νὰ τοῦ χαρίσει κάποιος ἓνα ψυγεῖο, τὸν ἀποπῆρε λέγοντάς του: **«Δὲν μ' ἐνδιαφέρει ἢ ἄνεση· μ' ἐνδιαφέρει νὰ βλέπω τὴν πραγματικότητα τῆς ζωῆς».** **Ό** νομπελίστας Ἐλύτης σὲ ὅποιον τὸν ρωτοῦσε γιὰτὶ ἐξακολουθεῖ νὰ

μένει σὲ ἓνα διαμέρισμα δύο δωματίων ἀπαντοῦσε: «**Μὰ τί νὰ τὰ κάνω τ' ἄλλα δωμάτια, γιὰ νὰ βάλω μέσα μπουφέδες;**».

Αὐτὰ τὰ δεδομένα ἀποτελοῦν μία στάση ζωῆς, μία «ἐπανάσταση» πού καταδεικνύει τὴν δυναμικὴ τῆς φράσης: «**Τίς ἐστὶν πλούσιος; Ὁ ἐν ὀλίγῳ ἀναπαυόμενος.**».

• **Καὶ ὁ προσωκρατικὸς φιλόσοφος Δημόκριτος ἔλεγε: «Εὐτυχισμένος εἶναι ὅποιος χαίρεται μὲ τὰ λίγα, ἐνῶ δυστυχισμένος αὐτὸς πού στενοχωρεῖται μὲ τὰ πολλά.».**

Πράγματι, ὁ ἐγκρατὴς «φιλοκαλεῖ μετ' εὐτελείας» καὶ διαγίβει βίῳ ταπεινὸ μὲ εὐχαριστία καὶ οὐσιαστικὴ πληρότητα.

* * *

Ὁ ἄνθρωπος ὅμως τῆς σημερινῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας, σὰν τὸν ἄφρονα πλούσιο τοῦ Εὐαγγελίου κατήντησε ἄβουλο ὄν, **δοῦλος τῶν ἀναγκῶν**, πού δὲν τίς ἐνίωσε μόνος του, ἀλλὰ τοῦ τίς ἐπέβαλε τὸ περιβάλλον, ὁ καταναλωτισμὸς, ἡ διαφήμιση.

• **Παρεμπιπτόντως νὰ ἀναφέρουμε ὅτι, σύμφωνα μὲ ἔρευνα στὴν Μ. Βρετανία, τὰ ρούχα πού ψωνίζουν οἱ σύγχρονες γυναῖκες φοροῦνται μόλις ἑπτὰ φορὲς πρὶν «ξεχαστοῦν» στὸ βάθος τῆς ντουλάπας. Συχνότερες αἰτίες εἶναι οἱ ἀλλαγές στὸ βάρος καὶ τὸ ὅτι ἀγοράστηκαν γιὰ τὴν ἱκανοποίηση στιγμιαίας ἰδιοτροπίας.**

Βεβαίως, οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας στὸ σύνολό τους καταδικάζουν τὴν πολυτέλεια καὶ τὴν τρυφηλὴ ζωὴ μὲ τὴν διδασκαλία τους καὶ μὲ τὴν ζωὴ τους.

Ὁ Μ. Βασίλειος σὲ ἐπιστολὴ στὸν πλούσιο φίλο του Ὀλύμπιο, ὁ ὁποῖος φρόντιζε νὰ τοῦ στέλνει τροφίμα στὸ ἐρημικὸ κτήμα τοῦ Πόντου, διαμαρτύρεται. Ἄν, τοῦ λέγει, ἡ «φίλη πενία» μιλοῦσε, θὰ σὲ κατηγοροῦσε γιὰτὶ προσπαθεῖς νὰ τὴν διώξεις ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Βασιλείου, ὁ ὁποῖος ἐπαινεῖ καὶ θαυμάζει τὴν λιτότητα τῶν ἀρχαίων σοφῶν. Στὴν ἐπιστολὴ του ἐπαινεῖ τὸν **Ζήνωνα, ὁ ὁποῖος, ἐνῶ ἔχασε τὰ πάντα σὲ ναυάγιο, δὲν δυσανασχέτησε, ἀλλὰ εὐχαρίστησε τὴν τύχη πού ὑπῆρξε ἡ ἀφορμὴ νὰ ζήσει λιτά, σὰν πραγματικὸς φιλόσοφος. Ἐπαινεῖ τὸν **Κλεάνθη**, ὁ ὁποῖος ὅλη τὴν ἡμέρα γύριζε τὸ μαγγάνισ' ἓνα πηγάδι, γιὰ νὰ παίρνει ἡμερομίσθιο, μ' αὐτὸ νὰ ζεῖ καὶ νὰ πληρώνει τὰ δίδακτρα στοὺς δασκάλους. Ἐπαινεῖ ἀκόμη καὶ τὸν **Διογένη**, ὁ ὁποῖος περιοριζόταν νὰ χρησιμοποιεῖ**

μόνον ὅσα ἡ φύση δίδει. Ὅταν κάποτε εἶδε ὁ φιλόσοφος ἕνα παιδί νὰ πίνει μὲ τὴν παλάμη του νερό, πέταξε τὸ κύπελλο ποῦ εἶχε καὶ ἔκτοτε δὲν τὸ χρησιμοποίησε.

• Ὁ ἴδιος Πατέρας μᾶς συμβουλεύει: «Ἐστω τοίνυν ἡ χρῆσις τῇ χρείᾳ σύμμετρος». Τὸ μέτρο, ἡ ὀλιγάρκεια, ἡ ὀλιγοδεΐα νὰ εἶναι κριτήριο, στόχος στὴν ζωὴ μας καὶ νὰ νοηματοδοτεῖ τὸν ἀγῶνα διεξόδου μας ἀπ' ὅσα μᾶς ταλανίζουν. Μόνον ἔτσι μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθεῖ ἀναστροφή τῆς κρίσης, μὲ τὴν ἐπιστροφή στὴν παράδοση, στὴν **πατροπαράδοτη λιτότητα, στὸ ἀσκητικὸ ἦθος τῆς Ὁρθοδοξίας.**

* * *

Κλείνουμε μὲ ἕνα παράθεμα ἀπὸ τὶς διδαχὲς τοῦ Πατροκοσμᾶ:

• «**Ν**ὰ στοχαζώμεθα... τὴν ψυχὴν μας ὅπου εἶνε τιμιωτέρα ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον, νὰ τρώγουμεν καὶ νὰ πίνουμεν τὸ ἀρκετόν μας, ὁμοίως καὶ τὰ ροῦχα μας τὰ ἀρκετά, τὸν δὲ ἐπίλοιπον καιρὸν νὰ τὸν ἐξοδεύωμεν διὰ τὴν ψυχὴν μας, νὰ τὴν κάμνωμεν νύμφην τοῦ Χριστοῦ μας... **Εἰ** δὲ καὶ ζητοῦμεν πῶς νὰ τρώγουμεν, πῶς νὰ πίνουμεν, πῶς νὰ ἀμαρτάνωμεν, πῶς νὰ στολίζωμεν τοῦτο τὸ βρώμικο σῶμα, ὅπου αὔριον θὰ τὸ φάνε τὰ σκουλήκια, καὶ ὄχι διὰ τὴν ψυχὴν ὅπου εἶνε ἀθάνατος, τότε δὲν πρέπει νὰ λεγώμεθα ἄνθρωποι, ἀλλὰ ζῶα. **Λ**οιπὸν κάμετε τὸ σῶμα δούλον τῆς ψυχῆς, καὶ τότε νὰ λέγεσθε ἄνθρωποι».

□

(*) Βλ. https://aktines.blogspot.com/2020/02/blog-post_55.html. Τῆς Φιλολόγου-Θεολόγου, Εὐδοξίας Αὐγουστίνου. • Ἐπιμέλ. ἡμετ.